

Тұрақты даму мақсаттары

алдағы 5 жыл шешуші кезең

№1

Дисклеймер

Осы материал Қазақстан қор биржасы (KASE) акционерлік қоғамы мен Sustainability Solutions компаниясының бірлесуімен ресми және ашық дереккөздерден алынған ақпарат негізінде әзірленді және тек ақпараттық мақсатта ұсынылады.

KASE және Sustainability Solutions үшінші тарап дереккөздерінен алынған ақпараттың дәлдігіне, толықтығына, сенімділігіне немесе өзектілігіне кепілдік бермейді және ықтимал қателер, дәлсіздіктер немесе олқылықтар үшін жауапкершілік көтермейді.

Осы материалдың мазмұны және онда келтірілген қорытындылар қандай да бір қаржы құралдарына, қызметтерге немесе компанияларға қатысты инвестициялық ұсыным, ұсыныс немесе жарнама болып табылмайды. Ұсынылған ақпарат негізінде қабылданатын кез келген шешімдерді пайдаланушылар дербес және өз тәуекелімен жүзеге асырады.

KASE және Sustainability Solutions алдын ала хабарламай-ақ осы материалға өзгерістер мен толықтырулар енгізу құқығын өзінде қалдырады. Осы материалдағы ақпаратты пайдалану, тарату немесе қайта өндіру қолданыстағы заңнама талаптарына, оның ішінде авторлық және сабақтас құқықтар нормаларына сәйкес жүзеге асырылады. Мұндай әрекеттер үшін толық жауапкершілік пайдаланушыға жүктеледі.

2030 жылға дейін – БҰҰ-ның Тұрақты даму мақсаттарына (ТДМ) қол жеткізудің негізгі кезеңіне – бес жылдан аз уақыт қалды. Осы жағдайда мәселе бизнестің ТДМ-ға қатысуы тиіс пе дегенде емес, оның нақты үлесін дәлелдей алу қабілетінде.

Инвесторлар, халықаралық қаржы институттары және реттеуші органдар компаниялардан тек формалды ESG-ақпаратты ашуды ғана емес, олардың қызметі тұрақты дамудың жаһандық міндеттерін шешуге қалай ықпал ететінін нақты түсінуді барған сайын талап етуде.

Осы аяда тұрақты инвестициялар нарығы қарқынды өсім көрсетуде: бағалаулар бойынша оның көлемі шамамен 35–39 трлн АҚШ долларын құрайды және 2034 жылға қарай 180 трлн АҚШ долларынан асуы мүмкін [\(1\)](#).

Осы сын-қатерлерге жауап ретінде Қазақстан қор биржасы (KASE) Sustainability Solutions компаниясымен серіктестікте бизнестің қызметіне ТДМ-ды интеграциялау тәсілдері, құралдары және үздік тәжірибелеріне арналған жарияланымдар сериясын іске қосуда. Бастаманың мақсаты – қазақстандық компаниялардың ұлттық және жаһандық тұрақты даму мақсаттарына қосатын үлесін арттыруға және олардың халықаралық деңгейде танылуын нығайтуға жәрдемдесу.

ТДМ-ға қол жеткізу мәртебесі: ілгерілеу бар, алайда жеткіліксіз

Тұрақты даму мақсаттарын 193 мемлекет 2030 жылға дейін тұрақты болашақты қамтамасыз етуге арналған әмбебап күн тәртібі ретінде қабылдады. Олар кедейлік пен аштықты жоюдан бастап, экожүйелерді қорғау, тұрақты инфрақұрылымды дамыту және өмір сапасын арттыру сияқты негізгі міндеттерді қамтиды.

Соңғы онжылдықта айтарлықтай ілгерілеу байқалды. Миллиондаған адамдар электр энергиясына, білімге және интернетке қол жеткізді: электрлендіру деңгейі 2010 жылғы 84%-дан 2023 жылы [\(2\)](#) 92%-ға дейін өсті, ал интернетке қол жеткізген әлем халқының үлесі 68%-ға жетті [\(3\)](#). Ана мен бала өлім-жітімі төмендеді, ұлттық парламенттердегі әйелдердің үлесі артты, әлеуметтік қорғау жүйелері кеңейді.

Алайда жалпы ілгерілеу қарқыны жеткіліксіз болып отыр. Халықаралық ұйымдардың бағалауы бойынша ТДМ көрсеткіштерінің тек шамамен үштен бірі ғана оң динамика көрсетеді, ал көрсеткіштердің жартысына жуығы баяу ілгерілеп жатыр, кейбір бағыттарда тіпті кері үрдіс байқалады.

Қаржыландырудағы алшақтық негізгі кедергілердің бірі болып қалып отыр және жыл сайын 2,5–4 трлн АҚШ долларына бағаланады. Ең үлкен артта қалу аштықты жою (ТДМ 2), тұрақты қалалар (ТДМ 11), экожүйелерді сақтау (ТДМ 14 және 15), сондай-ақ әділдік пен тиімді институттар (ТДМ 16) бағыттарында байқалады.

Ілгерілеуді тежейтін негізгі факторларға геосаяси тұрақсыздық, қарулы қақтығыстар, климаттың өзгеруі және экономикалық құбылмалылық жатады.

Ұзақ мерзімді перспективада кедейлік деңгейінің төмендеуіне қарамастан, әлем халқының шамамен 10%-ы әлі де шектен тыс кедейлік жағдайында өмір сүруде. Екі миллиардтан астам адам азық-түлік тапшылығына тап болуда, ал көптеген елдерде денсаулық сақтау жүйелері айтарлықтай шектеулерге ұшырауда. Сонымен қатар сапалы статистикалық деректердің жеткіліксіздігі мониторинг жүргізуді және тиімді шешім қабылдауды қиындатады.

Осы жағдайда халықаралық қоғамдастық жүйелі трансформацияларды жеделдету қажеттігін атап өтуде – азық-түлік жүйелерін реформалаудан бастап, таза энергетиканы дамыту, цифрлық инфрақұрылымды кеңейту және білім беру сапасын арттыруға дейін.

Осылайша, ТДМ іске асырылуының қазіргі жағдайы екіжақты сипатқа ие: адамзат тұрақты дамудың мүмкін екенін дәлелдеді, алайда қолданыстағы қарқын 2030 жылға дейін мақсаттарға жету үшін жеткіліксіз. Сондықтан алдағы бес жыл шешуші кезең ретінде қарастырылады.

Қазақстандағы ТДМ: ілгерілеу және құрылымдық сын-қатерлер

Қазақстан тұрақты даму күн тәртібін мемлекеттік саясатқа жүйелі түрде енгізуде. 2022 жылдан бастап ТДМ 2029 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарына, сондай-ақ 2060 жылға дейінгі көміртегі бейтараптығына қол жеткізу стратегиясына енгізілді. 2023 жылы Қазақстан Республикасының Парламентінде ТДМ іске асырылуын мониторингтеу жөніндегі комиссия құрылды.

Мақсаттарды өңірлік деңгейде бейімдеуге ерекше назар аударылуда. БҰҰ айқындаған басым мақсаттардан бөлек, Қазақстан халық арасында жүргізілген сауалнамалар негізінде қосымша ұлттық басымдықтарды белгіледі, бұл өңірлік ерекшеліктерді ескерудің маңыздылығын көрсетеді.

Орталық Азиядағы ең ірі экономика ретінде Қазақстан өңірдің жиынтық ішкі жалпы өнімінің шамамен 60%-ын қалыптастырады және тұрақты экономикалық өсімді сақтай отырып, шетелдік инвестициялар үшін ашық болып отыр.

Сонымен қатар бірқатар құрылымдық сын-қатерлер сақталуда. Инфрақұрылым жүйесі жаңғыртуды талап етеді: нысандардың едәуір бөлігі тозған, ал су ресурстарының жоғалуы жоғары деңгейде [\(4\)](#).

Энергетика секторы, әсіресе көмірге тәуелділігіне байланысты, парниктік газдар шығарындыларының жоғары деңгейін қалыптастырады – жалпы шығарындылардың шамамен 80%-ы [\(4\)](#) осы секторға тиесілі. Осыған жауап ретінде Қазақстан жаңартылатын энергия көздерін дамытуға және энергия тиімділігін арттыруға бағытталған декарбонизация саясатын іске асыруда.

Сонымен қатар экологиялық реттеу күшейтілуде, оның ішінде «ластаушы төлейді» қағидаты енгізіліп, шығарындыларды қысқарту тетіктері дамытылуда.

Бизнестің ESG-күн тәртібіне қатысу деңгейінің артуы оң үрдіс болып табылады. Мысалы, UN Global Compact [\(5\)](#) қатысушыларының саны үш жыл ішінде 8 компаниядан 88 компанияға дейін өсті.

Осылайша, Қазақстан ТДМ іске асыруда оң динамика көрсетуде, алайда одан әрі ілгерілеу үйлестіруді күшейтуді, жеке сектор үшін ынталандыру тетіктерін дамытуды және кешенді тәсілді талап етеді.

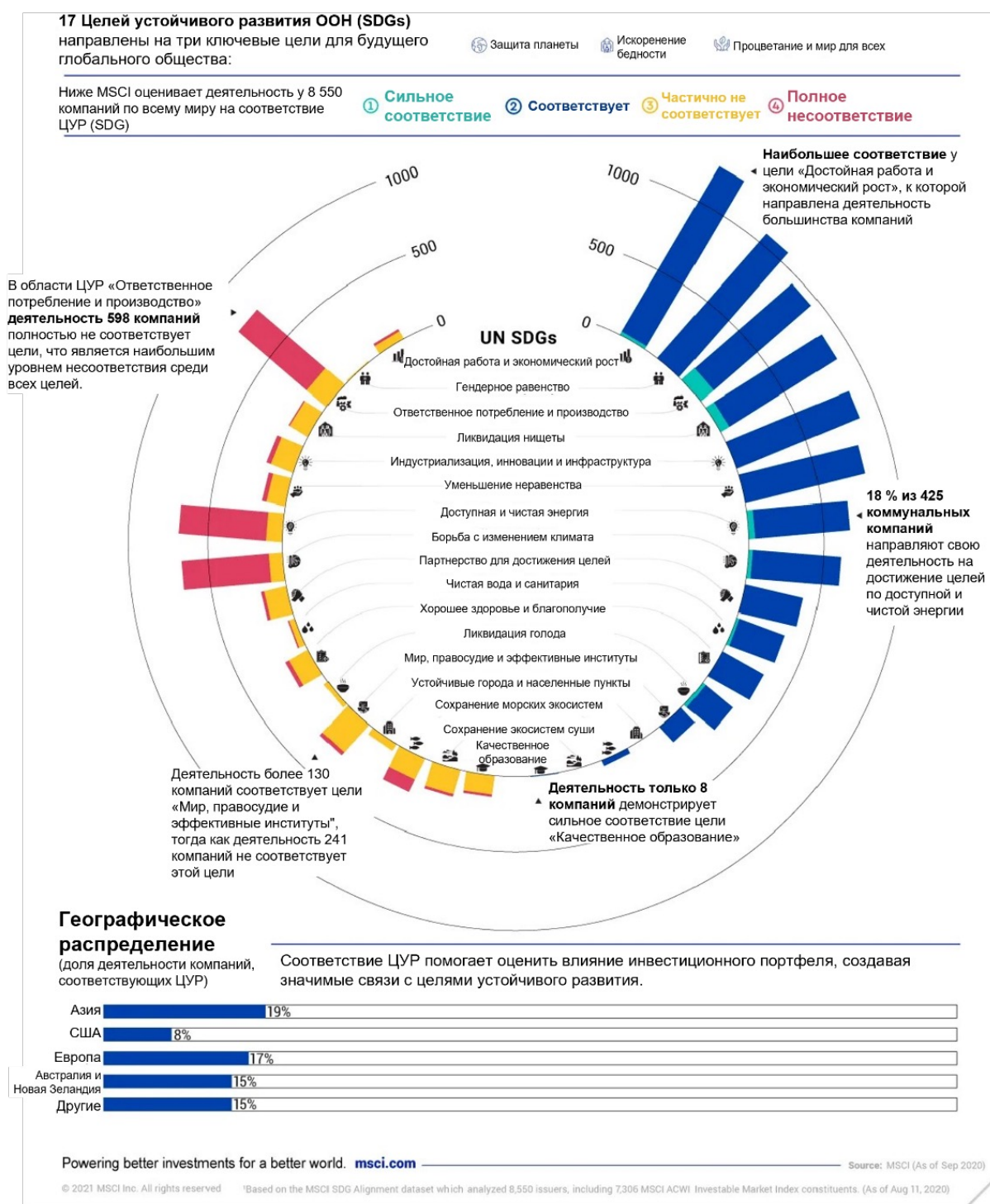

Бизнестің рөлі: декларациялардан нақты әсерге көшу

Қаржыландыру тапшылығы мен баяу ілгерілеу жағдайында жеке сектордың рөліне қойылатын талаптар артып келеді. Бизнес ТДМ-ға қол жеткізудің негізгі қатысушысына айналуға, алайда оның үлесі біркелкі емес.

MSCI зерттеулеріне сәйкес, әлемдегі компаниялардың шамамен 0,2%-ы ғана ТДМ-ға толық сәйкес келетін қызмет жүргізеді. Шамамен 38%-ы сәйкес келуге жақын, ал компаниялардың жартысынан астамы тұрақты даму мақсаттарына ішінара немесе мүлде сәйкес келмейді.

1-сурет. "БҰҰ-ның Тұрақты даму мақсаттары: компаниялардың оларға сәйкестігі" зерттеуінің нәтижелері диаграммасы (6)

Ең жоғары сәйкестік "Жауапты тұтыну және өндіріс" (ТДМ 12) бағыты бойынша байқалды, мұнда компаниялар энергия тиімді технологияларды енгізіп, тұрақты инфрақұрылымды дамытып, "жасыл" жұмыс орындарын құруда.

Сонымен қатар бизнестің елеулі бөлігі климаттық күн тәртібі (ТДМ 13) және қолжетімді энергия (ТДМ 7) бағыттарында жеткілікті оң әсер көрсетпейді. Әсіресе энергетика секторында айқын артта қалу байқалды.

Бұл деректер компаниялардың басым бөлігі әлі де декларативті деңгейде қалып отырғанын көрсетеді.

Ұстанымнан өлшенетін нәтижеге дейін

Қазіргі жағдайда компаниялардың ТДМ-ға қосқан үлесін өлшеу және көрсету қабілеті инвесторлар сенімі мен капитал нарығындағы бәсекеге қабілеттіліктің негізгі факторына айналууда.

Декларациялардан нақты әсерге көшу әлеуметтік және экологиялық нәтижелерді бағалауға мүмкіндік беретін құралдарды енгізуді талап етеді. Бұл құралдар көрсеткіштерді басқару жүйесіне интеграциялауға және стратегиялық шешімдер қабылдауда пайдалануға мүмкіндік береді.

Келесі жарияланымда біз компанияларға өз үлесін тіркеп қана қоймай, оны күшейтуге мүмкіндік беретін әсерді бағалау тәсілдерін қарастырамыз.

Анықтама:

"Қазақстан қор биржасы" АҚ (KASE) – Орта Азия өңіріндегі жетекші қор биржасы. KASE бағалы қағаздармен жасалған сауда-саттық көлемі жөнінен ТМД биржалары арасында екінші орында және акция нарығын капиталдандыру жөнінен FEAS биржалары арасында төртінші орында (2024 жылдың қорытындысы бойынша).

Ол – корпоративтік және мемлекеттік бағалы қағаздар, халықаралық қаржы ұйымдарының облигациялары, шетел валютасы, ақша нарығындағы репо және своп операциялары, сондай-ақ туынды құралдар үшін әмбебап сауда-саттық алаңы. KASE – Халықаралық биржалар федерациясының (WFE), Еуро-Азия қор биржалары федерациясының (FEAS) және басқа да халықаралық және отандық кәсіби бірлестіктердің мүшесі, сондай-ақ БҰҰ-ның "Қор биржалары орнықты даму үшін" бастамасына қатысушы

Sustainability Solutions басқарушылық консалтинг нарығында 14 жылдан астам уақыттан бері қызмет етеді. 2023 жылдан бастап компания Орталық Азияда тұрақты даму (ESG) құралдары мен тәжірибелерін енгізу жобаларын жүзеге асыруда.

Sustainability Solutions командасының мүшелері корпоративтік басқару, ESG тәуекелдерін талдау, климаттық жауапкершілік және нефинанстық ақпаратты ашу стандарттары (GRI, SASB, TCFD, IFRS S1, S2) салаларында халықаралық сертификаттарға ие. Компанияның салалық тәжірибесі қаржы және банк секторын, өнеркәсіпті, ауыл шаруашылығын, құрылысты және басқа да салаларды қамтиды.

Компания BCSD Kazakhstan серіктесі және Қырғызстан Банктер одағы жанындағы Тұрақты даму академиясының серіктесі болып табылады.

Толығырақ: <https://ssolutions.group/>